

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker
Postboks 2097 Vika
0125 OSLO

Deres referanse
2017/104

Vår referanse
SST0190042

Dato
3. juni 2019

Dok.nr.
202

SAK NR 2017/104: PÅTALEMYNDIGHETENS KOMMENTARER TIL ADVOKAT CATO SCHIØTZ' BEMERKNINGER AV 5. FEBRUAR 2019

Innledning

Det vises til påtalemyndighetens tilsvare av 22. oktober 2018 til gjenopptakelsesbegjæringen. Tilsvaret er kommentert av advokat Cato Schiøtz' i en forholdsvis lang uttalelse datert 5. februar 2019. Som vedlegg til dokumentet av 5. februar 2019 følger flere betenkninger fra Niels Erik Lie, Bilagsbind F, på hele 82 sider. Dertil kommer en oppsummering fra advokat Schiøtz av 25. mars 2019. Det vil føre for langt å kommentere alle synspunktene som gjøres gjeldende i uttalelsen, bilagsbindet og i oppsummeringen. I alle dokumentene gjøres det i stor grad bruk av gjentakelser; både av det som er sagt i begjæringen og også av det som nå fremføres av bemerkninger. Derfor vil forsøksvis fra denne side bare de mest sentrale delene bli kommentert. Advokat Schiøtz' dokument av 5. februar 2019 blir i det følgende omtalt som «bemerkningene».

Det beklages at kommentarene til bemerkningene ikke har latt seg ferdigstille innen fristen, jf. kommisjonens siste fristutsettelse e-post av 27. mai 2019. Dette skyldes at vi ved Oslo statsadvokatembeter er nødt til å prioritere mer tidsnær kriminalitet.

Kort om påtalemyndighetens påståtte strategier

Bemerkningene begynner med en del synspunkter på hva som oppfattes påtalemyndighetens strategier. Det hevdes blant annet at det for påtalemyndigheten synes maktpåliggende at kommisjonens medlemmer ikke skal gå inn i realitetene og i detaljene i Torgersen-saken. Det er selvfølgelig ikke tilfelle.

SV A004

Oslo statsadvokatembeter

Straffeprosessen består som kjent av en hel rekke saksbehandlingsregler. Reglene er ikke alltid like klare, og vi opplever derfor fra tid til annen at det blir «prosess om prosessen». I påtalemyndighetens tilsvaer påpekes eksistensen av regler som ikke har vært iakttatt tidligere i Torgersen-saken. Det ligger ikke noen strategi som antydnet bak denne påpekningen. Påtalemyndigheten ønsker bare å gjøre kommisjonen oppmerksom på påtalemyndighetens forståelse av reglene i den hensikt at saken skal behandles på en prosessuelt riktig måte. En riktig behandlingsmåte burde være i alles interesse.

I uttalelsen påstås det at påtalemyndigheten er uvillig til å presisere hvilke hovedbevis som påtalemyndigheten i dag mener tilsier at Torgersen er skyldig. En slik påstand bygger på en feilaktig forståelse av gjenåpningsinstituttet. I utgangspunktet skal en dom anses som riktig. Det er den som krever gjenåpning, som har bevisbyrden for at det foreligger et nytt bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse, jf. strpl. § 391 nr. 3, og også om det foreligger særlige forhold som gjør det tvilsomt om en dom er riktig, jf. § 392 annet ledd.

På side 11 i bemerkningen be sies det at det er overraskende at «påtalemyndigheten nok en gang ikke går inn i den kumulative vurdering ved § 391, nr. 3 hvor man i tillegg til nye omstendigheter og nye bevis, skal ta hensyn til saken øvrige bevismateriale». Dette baserer seg på en misforståelse. Det er ingen uenighet om lovanvendelsen på dette punkt. Om man skulle mene at det foreligger nye bevis i form av et nytt faktagrunnlag, skal de nye bevisene selvfølgelig vurderes sammen de sakens øvrige bevis. Det vi påpekte i vårt tilsvaer, var at det ikke foreligger noen nye bevis; kun en ny analyse av det samme faktiske grunnlaget som har vært vurdert tidligere. Se i denne forbindelse tredje avsnitt på side 11 i tilsvaret.

Påtalemyndighetens angivelige stigmatiserende opplegg

I påtalemyndighetens tilsvaer er det på side 54 vist til to saker fra henholdsvis 1952 og 1954 hvor Torgersen var mistenkt for voldtektsforsøk, og at begge sakene ble henlagt. I uttalelsen fra advokat Schiøtz bestrides det at tidligere henlagte saker har noen bevisverdi, og det antydnes at disse sakene inngår i et «stigmatiserende opplegg» fra påtalemyndighetens side. Også henlagte saker kan i norsk straffeprosess ha bevisverdi som såkalte modusbevis. Dét er slått fast blant annet i en kjennelse i Rt. 2007 side 24, hvor et notat om fire henlagte anmeldelser mot en tiltalt for forhold som hadde likhetstrekk med den foreliggende tiltalen, ble tillatt ført som bevis. Når slike bevis tas med i påtalemyndighetens tilsvaer, kan det selvfølgelig oppfattes som stigmatiserende, men det er altså helt i tråd med hva som er gjeldende rett med hensyn til hva som kan tillates ført som bevis i straffesaker. Når disse forholdene – så

vidt jeg kjenner til – ikke tidligere har vært påberopt som bevis fra påtalemyndighetens side, kan nok det skyldes at de øvrige bevisene i Torgersens disfavør, både vitnebevis og tekniske bevis, har vært overveldende. Bevis knyttet til Torgersens person har slik sett neppe vært ansett som nødvendige å føre.

I tillegg til modusbevisene i form av henlagte saker, kommer at han som kjent var dømt for et forsøk på voldtekt som fant sted i august 1955. Hans forhistorie vil naturligvis ha liten vekt i den endelige bevisvurdering, men at det er relevante bevis kan man ikke komme fra.

Spørsmålet om rettskraft og utforming av påstand

På side 20 i bemerkningene vises det til at kommisjonens leder i sin avgjørelse av 31. august 2015 hadde et annet syn på rettskraftsspørsmålet enn det påtalemyndigheten har gitt uttrykk for i tilsvaret. Det er for så vidt en riktig observasjon. I bemerkningene spørres det deretter om statsadvokaten mener at Gjenopptakelseskommisjonen (ved lederen) har gjort en feil i det tidligere vedtaket. Nødvendigvis må svaret på det spørsmålet bli bekreftende. Men det skal samtidig understrekes at rettskildebildet er relativt komplisert. Jeg nøyer meg her til å vise til drøftelsene på side 8 til 12 i tilsvaret.

I bemerkningene heter det at det i tilsvaret ikke skilles mellom rettskraftvirkninger i forhold til § 391 nr. 3 og § 392 annet ledd. Tematikken er berørt på side 10 og 11 i tilsvaret, og med støtte i kjennelsen i Rt. 1992 side 698 konkluderes det med at rettskraftvirkningene får utslag for begge gjenåpningsgrunnlagene. Det skal erkjennes at dette kanskje ikke kommer klart nok frem i tilsvaret. Som det fremgår av drøftelsen, kan det – på bakgrunn av forarbeidene – muligens gjøres et unntak fra en slik rettskraftvirkning i forhold til § 392 annet ledd. Som anført i tilsvaret i nest siste avsnitt på side 11, blir i så fall vurderingstemaet om det er «meget tvilsomt om dommen er riktig» og at «tungtveiende hensyn» må tilsi en ny prøving av skyldsspørsmålet.

I bemerkningene på side 11 heter det at det hadde vært klargjørende om påtalemyndigheten hadde vært mer presis med hensyn til sin påstandsutforming. Slik jeg forstår bemerkningene, mener man at det fra påtalemyndighetens side – når rettskraftvirkninger påberopes – burde ha vært påstått avvisning. En vurdering av om det foreligger et nytt faktisk grunnlag som tilsier gjenåpning, gjør det påkrevet å vurdere innholdet i de nye anførselene. Påtalemyndigheten antar derfor at det ville være uriktig å nedlegge påstand om avvisning av begjæringen. Påtalemyndigheten har derfor prinsipalt påstått at begjæringen forkastes; subsidiært at den ikke tas til følge.

En avvisningspåstand hadde vært riktig hvis det manglet en prosessforutsetning, f.eks. hvis arvingene ikke hadde var berettiget til å tre inn i kravet om gjenåpning.

På side 21 i bemerkningene er det gjengitt en relativt bastant oppsummering og konklusjon på spørsmålet om rettskraftvirkninger hentet direkte fra Nils Erik Lies vurderinger. Jeg kan ikke se at det er argumentert overbevisende for de nevnte konklusjoner. Lies henviser til at kommisjonen er et forvaltningsorgan og at påtalemyndighetens anførsel om rettskraftvirkninger av den grunn ikke kan føre frem. Det påstås ikke fra påtalemyndighetens side at kommisjonen er en domstol; etter reformen fra 2004 er kommisjonen å anse som et forvaltningsorgan, jf. Ot.prp. nr. 70 (2000-2001) pkt. 4.2.2. Slik påtalemyndigheten ser det, innebærer imidlertid ikke det at kommisjonens virksomhet fullt ut skal styres etter forvaltningsrettslige prinsipper og regler. Kommisjonen er et forvaltningsorgan med strafferettslige funksjoner. Reglene om saksbehandlingen i kommisjonen står som kjent i straffeprosessloven, og det synes da ikke urimelig å anse domstolenes praksis fra før reformen som en relevant rettskilde.

De bastante konklusjonene i bemerkningene er det som sagt ikke grunnlag for: Fra påtalemyndighetens side skal det nå bare kort anføres følgende:

Forarbeidene er relativt uklare, og kan tolkes på flere måter. Nåløyet for å få gjenopptakelse etter § 392 annet ledd er i utgangspunktet betydelig trangere enn etter § 391 nr. 3. På den annen side er det en formulering i forarbeidene som åpner for å la bare en ny analyse av beviskjeden være tilstrekkelig for gjenåpning. Hva gjelder *rettspraksis*, er det ikke tvilsomt at kjennelsen i Rt. 1992 side 698 taler for påtalemyndighetens syn. Påtalemyndighetens syn er forankret i *juridisk teori*, jf. redegjørelsen i tilsvarets side 9. Videre taler *reelle grunner (reelle hensyn)* for å begrense hvor mange ganger de samme faktiske forhold skal gjøres til gjenstand for vurderinger i strafferettspleien, herunder i Gjenopptakelseskommisjonen. Ressursbruken i strafferettsapparatet, herunder kommisjonen, vil for de fleste anses som et godt argument for å ha visse prosessuelle begrensninger i hvor mange ganger de samme bevismessige temaer i en sak skal kunne revurderes. I strafferettspleien vil hensynet til siktedes rettssikkerhet ofte settes opp mot en økonomisk fornuftig bruk av justissektorens tildelte midler. I en rettsstat brukes det betydelige ressurser for å sikre at ingen uskyldig blir dømt, og slik skal det være. Det finnes ingen oversikt over hva behandlingen av gjenopptakelsessbegjæringer i Torgersen-saken har kostet den norske rettsstat, men det er opp gjennom årene blitt betydelige beløp. Som kommentator Astrid Meland treffende skrev i VG 31. oktober 2018: «Det er få som har fått så mye rettsstat som Fredrik Fasting Torgersen.» At man fra påtalemyndighetens side velger å se på reglene om rettskraft, bør ikke være særlig overraskende. Selv om reelle hensyn etter vanlig rettskildelære tillegges liten vekt, er

det ikke til å komme fra at Torgersen-sakens lange historie og ressursbruk aktualiserer spørsmålet om det er riktig å bruke ytterligere ressurser på en gjentatt prøving av skyldspørsmålet.

At spørsmålet om rettskraftvirkninger ikke har vært fremmet tidligere fra påtalemyndighetens side, eller er i strid med kommisjonens praksis, kan vanskelig sees å være noe avgjørende argument for at påtalemyndighetens syn er uriktig.

Mulig omgjøring av tidligere avslag på grunn av ugyldighet

I bemerkningene heter det på side 21 at det er vanskelig å forstå hva som er påtalemyndighetens anliggende i tilsvarets pkt. 3.1 og 3.2. Det fremholdes at anførselene der er de samme som er fremmet i pkt. 2.2 om rettskraftvirkninger. Det er ikke tilfelle.

Som det fremgår på side 13 i tilsvaret, tar jeg utgangspunkt i Høyesteretts ankeutvalgets kjennelse i Rt. 2014 s. 436. I tråd med forvaltningsrettslige prinsipper som gjelder for kommisjonen, er kommisjonen forpliktet til å revurdere et tidligere vedtak hvis vedtaket lider av lovanvendelsesfeil eller saksbehandlingsfeil. I begjæringen hevdes det at kommisjonen har begått en rekke lovanvendelsesfeil og saksbehandlingsfeil til skade for Torgersen. Det jeg forsøker å gjøre, er å ta for meg de påståtte feilene, og deretter konkludere. Konklusjonen går ut på at det ikke er begått verken lovanvendelsesfeil eller saksbehandlingsfeil til skade for Torgersen, og at kommisjonen som forvaltningsorgan derfor ikke har noen plikt til å revurdere de tidligere vedtakene. Mer komplisert er det ikke.

Kommentarer til bevisvurderingen – forsøk på voldtekt og drap

Det vil føre for langt å kommentere alle bemerkningene i del 3.

I del 3 hevdes det flere steder at påtalemyndigheten opererer med et galt utgangspunkt for bevisvurderingen ved å formulere spørsmål knyttet til faktum som et spørsmål om hva som var mulig/umulig. I den forbindelse er det viktig å minne om at det er en begjæring om gjenåpning som nå behandles. Det foreligger en fellende dom basert på et faktum som ble presentert for lagretten. Slik påtalemyndigheten ser det, er det det ikke feil å spørre om det faktum som ble lagt til grunn for den fellende dommen, rent logisk er umulig å legge til grunn. Det er den som begjærer gjenåpning som må sannsynliggjøre at det etablerte faktum bevismessig ikke er holdbart, eller om man vil; om enkelte deler av det faktum som inngår i den totale bevisvurdering av hendelsesforløpet, ikke er mulig å legge til grunn. Det er imidlertid ingen uenighet

om at sannsynlighetsgraden for riktigheten av vitneobservasjoner inngår i vurderingen.

Når det gjelder de tekniske bevisene skal følgende kommenteres: Til barnålen som ble funnet i høyre innerlommen på Torgersens jakke, skal det kort minnes om at nøkkelen til inngangsdøren til Skippergaten 6 B ikke ble funnet. Det henger naturligvis sammen med at gjerningsmannen tok den med seg siden han skulle vende tilbake til åstedet. Funnet av en barnål i innerlommen til Torgersen er blitt sett på som besynderlig, men kan forklares med at den har fulgt med Torgersens hånd da han tok med seg nøkkelen. At en slik hypotese skulle være så veldig kreativ, slik det anføres i bemerkningene på side 39, har jeg vondt for å se.

Som påpekt øverst på side 40 i bemerkningene, har jeg misforstått når jeg skriver at det i begjæringen hevdes at temaet soppvekst ikke har vært vurdert eller omtalt av kommisjonen. Misforståelsen har imidlertid ikke betydning for det materielle innholdet. Påtalemyndigheten står fast ved standpunktet om at notatet fra Medbø og Synnes fra 2004 ikke er å anse som en vanlig sakkyndig erklæring, men mer som en faglig basert meningsytring.

På side 49 i bemerkningene fastholdes det at Torgersen har alibi for at han ikke var i Skippergaten på det tidspunkt som påtalemyndigheten har lagt til grunn. Dette underbygges med forklaringene fra Torgersens mor og søster. Riktigheten av deres forklaringer er i ettertid betydelig svekket slik det fremgår i påtalemyndighetens tilsvaer på side 41, hvor svogerens forklaring fra 2001 gjennomgås. I bemerkningene er – så vidt jeg kan se – svogerens oppfatning om ønsket til Torgersens mor og søster om å hjelpe Torgersen ved å samordne forklaringer, ikke forsøkt imøtegått.

Kommentarer til bevisvurderingen av ildspåsettelsen

Slik påtalemyndigheten ser det, gis det i bemerkningene på side 52 en riktig og pedagogisk god fremstilling av den bevismessige sammenheng mellom drapet og brannstiftelsen.

I vurderingen av de taktiske bevisene, hevdes det i bemerkningene at forklaringen til vitnet Johanne Olsen om at hun så Torgersen i Torggaten kl. 23.50, er i strid med den øvrige bevisførsel. Foruten Torgersens egen forklaring, siktes det blant annet til forklaringene fra Torgersens mor og søster. Deres troverdighet er, som allerede nevnt, betydelig svekket ved svogerens senere forklaring.

I bemerkningene vies broren Lorangs jakke stor oppmerksomhet. Det spørres blant annet om påtalemyndigheten bestrider at Lorang hadde jakken på tidligere på kvelden

og påpekes at dette ikke behandles i tilsvaret. Påtalemyndigheten bestrider ikke at Torgersen brukte en jakke som broren Lorang hadde hatt på seg tidligere samme kveld. Men det er vanskelig å se noe poeng i den inngående drøftelsen av om fyrstikkeskene som Torgersen hadde med seg da han forlot Tore Hunds vei 24, allerede befant seg i Lorangs jakke, eller om Torgersen tok dem med seg fra et annet sted i leiligheten. Det sentrale er uansett funnet av fyrstikkeskene, og ikke minst at det var avføringsrester på en av eskene. Det er ikke grunnlag for de i bemerkningene påståtte dramatiske konsekvenser av svaret på spørsmålet om hvor fyrstikkene stammet fra.

På side 59 i bemerkningene påstås det at det ikke finnes vitner eller andre bevis som kan tas til inntekt for at Torgersen syklet til Skippergaten 6 B. Dette er feil. Vitnet Ørnulf Bergersen avga forklaring for lagmannsretten i 1958 og sa at han så Torgersen komme ut av en port i Skippergaten rett overfor drapsstedet med en sykkel ca. kl. 00.55 den 7. desember 1957. Det er selvfølgelig ikke noe fullt ut sikkert bevis på at han syklet *til* åstedet, men taler jo sterkt for at han gjorde det. At Torgersens støttespillere velger å mene at vitnet Bergeren forklarte seg bevisst uriktig for lagmannsretten, er jo en nødvendighet i forsøket på å benekte riktigheten av hans observasjon.

Når det gjelder de tekniske bevisene, heter det i bemerkningene at påtalemyndighetens tilsvaret er summarisk i drøftelsen av avføringsfragmentene. Det skal erkjennes at drøftelsen ikke tar for seg alle innsigelsene i begjæringen. Det anses da heller ikke som nødvendig på bakgrunn av tidligere drøftelser i tilknytning til de tidligere gjenåpningsbegjæringene. Det foreligger ikke nå noen nye bevis; kun nye vurderinger/analyser ført i pennen av Nils Erik Lie.

Nederst på side 63 i bemerkningene er det tatt med et sitat fra Lies oppsummering som gjelder det såkalte lommefragmentet. For Lie synes det å være uforklarlig hvordan et avføringsfragment fra avdøde kunne ha funnet veien ned i Torgersens lomme uten at bukse eller jakke hadde fått på seg noe avføring. At dette kan være tilfellet, er slettet ikke uforklarlig. At Torgersen har fått avføring på hendene som så har blitt avsmittet i lommene, vil vel for de fleste kunne sees på som en høyst naturlig forklaring. Jeg minner i den forbindelse om observasjonen av at Torgersen vasket sine hender meget grundig i tilknytning til inkvireringen på politistasjonen etter å ha blitt pågrepet, jf. side 40 i tilsvaret.

Når det gjelder «skofragmentet» hevdes det nå at det foreligger en ny meget vesentlig ny omstendighet. Det nye skal være eksistensen av grove sandkorn i skofragmentet. At det skal kunne ha blandet seg inn sand i avføringsrester som sitter fast på en sko som har vært brukt utendørs, kan vanskelig sees å være en ny vesentlig omstendighet.

Hva gjelder tilsvarets behandling av vitneforklaringen fra Ørnulf Torgersen, er den nå viet en god del oppmerksomhet, også i et eget notat av 12. desember 2018 fra Nils Erik Lie. Jeg kan ikke se at det nå tilføres noe nytt som bør kommenteres av påtalemyndigheten.

I vurderingen av Torgersens forklaring fra side 70 til 74 vises til en uttalelse i tilsvaret, som er ufullstendig gjengitt. Det som står i tilsvaret på side 53, er at det er vanskelig å ta stilling til om deler av morens og søsterens forklaringer «er bløff eller suggesjon» [min understrekning]. Det som er en kjensgjerning er at de to – selv om de ikke hadde kunnskap om hva Fredrik var siktet for – visste at han var løslatt på prøve og på nytt var i politiet søkelys. Som påpekt i tilsvaret, hadde søsteren tidligere hjulpet sin bror ved mistanke om et straffbart forhold.

Om gjenåpning etter straffeprosessloven § 392 annet ledd

I del 5 i bemerkningene omtales på side 77 det som betegnes som «påtalemyndighetens feilaktige opplegg i tilsvaret». Det spørres om hvilke bevis påtalemyndigheten i dag mener tilsier at dommen er riktig.

Slik påtalemyndigheten ser det, er det den som mener at en dom er uriktig som har bevisbyrden i en gjenåpningssak. Påtalemyndigheten har utvilsomt bevisbyrden i straffesaker. Men på det stadiet Torgersen-saken er nå, har ikke påtalemyndigheten som oppgave å oppfylle den bevisbyrden som vi har når vi utfører et aktorat og skal bevise en persons skyld.

Også på side 86 i bemerkningene skinner det gjennom en misoppfatning av hvilket stadium Torgersen-saken nå befinner seg på. Både der og andre steder skrives det om «påtalemyndighetens drapsteori». Før skyldspørsmålet er rettskraftig avgjort i en straffesak, kan man snakke om «påtalemyndighetens teori», men det er et forfeilet uttrykk når det foreligger en fellende rettskraftig dom.

På side 79 i bemerkningene pretenderes det å gjøre noe nærmest nytt i forhold til tidligere gjenåpningsrunder; nemlig at man nå vier subsumsjonsspørsmålet betydelig mer oppmerksomhet. Rent pedagogisk kan det i og for seg gis honnør for en slik fremstillingsmåte. Men den måten å angripe spørsmålet om gjenåpning på, innebærer at man bare gjentar på en systematisert måte det som allerede er anført. Av den grunn er det ikke behov for påtalemyndigheten å kommentere de gjentakelsene av tidligere anførsler om faktum som er inntatt i del 5.

Påtalemyndigheten står fast ved konklusjonen om at kriteriet «meget tvilsomt om dommer er riktig» ikke er oppfylt.

Om gjenåpning etter straffeprosessloven § 391 nr. 3

I del 6 skrives det innledningsvis en del om lovanvendelsen. Uenigheten om lovanvendelsen er ikke så omfattende som det gis uttrykk for i bemerkningene. I pkt. 2 og pkt. 3 på side 99 hevdes det at påtalemyndigheten mener at det ikke skal foretas en samlet vurdering av alle beviselementene. Det er en uriktig fremstilling. Det er naturligvis enighet om at man også ved spørsmål om gjenåpning må foreta en samlet vurdering av alle foreliggende bevis.

I pkt. 3 omtales tilsvarets omtale av enkelte uttalelser fra sakkyndige. Når vi i rettslig sammenheng omtaler en uttalelse som en «sakkyndig erklæring» eller «sakkyndig uttalelse», vil det ofte dreie seg om skriftlige erklæringer fra rettsoppnevnte sakkyndige. I gjenåpningssaker kan som kjent også kommisjonen oppnevne sakkyndige. Det er også adgang for partene til å engasjere egne sakkyndige. Et fellestrekk ved alle disse sakkyndige er at det stilles krav om at de som sakkyndige skal utvise objektivitet i sitt arbeid. Normalt vil det være utarbeidet et mandat. For de sakkyndige oppnevnt av domstolene eller av kommisjonen er det et lovkrav om et skriftlig mandat, jf. straffeprosessloven § 142 a. For enkelte av de sakkyndige uttalelser som påberopes til støtte for gjenåpning foreligger det ikke noe skriftlig mandat. Påtalemyndigheten vil fortsatt hevde at Jo Inge Medbøs manus til en planlagt bok med tittelen *Justismordet Fredrik asting Torgersen* ikke tilfredsstiller de krav til objektivitet som vanligvis stilles til sakkyndige erklæringer. Dertil kommer at deler av hans sakkyndige vurderinger gjelder rettsmedisinske spørsmål, som – om de skulle betraktes som sakkyndige erklæringer – burde vært forelagt Den rettsmedisinske kommisjon, jf. straffeprosessloven § 147.

Oppsummert er det nok ingen uenighet mellom partene om at alle uttalelser eller meningsyttringer også fra personer med en faglig bakgrunn kan være relevante som bevis, men at vekten av slike uttalelser vil avhenge blant annet av graden av objektivitet i det utførte arbeidet.

Også gjennomgangen av bevisene i bemerkningenes del 6 er en repetisjon av anførsler som allerede presentert. Gjennomgangen foranlediger derfor ingen ytterligere kommentar herfra.

Kort om fremstillingen av Andenæs' oppfatning

I bemerkningene hevdes det at påtalemyndigheten mener professor Andenæs ved sin uttalelse inntatt i forordet i Grundt Spangs bok om Torgersen-saken, mente dommen var riktig. Dette er en uriktig oppfatning. I tilsvaret er professor Andenæs ikke tillagt

noen oppfatning om riktigheten av dommen. Det han skrev i uttalelsen gjengitt i forordet i boken, som utkom i 1973, er følgende: «Jeg kan bekrefte at Grundt Spangs fremstilling nøyte stemmer med det som fremgår av dokumentene. [...] Jeg har ikke oppfattet det som del av mitt oppdrag å uttale meg om de slutninger som forfatteren trekker eller den karakteristikk han gir av aksjonen for gjenopptagelse. »

I bemerkningenes bilagsbind G på side 75 er det tatt med en artikkel fra Aftenposten i 1999 hvor Andenæs uttaler seg om sin oppfatning av dommen i 1958. Han sa at han den gang (i 1958) ikke følte «noe ubehag» ved dommen, men nå (i 1999) «stiller jeg meg helt åpen til skyldspørsmålet». I en slik uttalelse ligger at han i 1999 mente det var god grunn til å vurdere «alt det nye som er kommet frem», som han sa. Men å tolke Andenæs' uttalelse om at han i 1999 stilte seg «åpen til skyldspørsmålet» som om han mente at vilkårene for gjenåpning var til stede, er det selvfølgelig ikke grunnlag for. Om vilkårene for gjenåpning den gang var til stede ble grundig vurdert av Høyesteretts kjæremålsutvalg i kjennelsen av 28. november 2001, hvor Torgersens kjæremål over Borgartings lagmannsretts kjennelse av 18. august 2000 (LB-1997-2567) ble forkastet.

Avslutning

Som påpekt i bemerkningene er gjenåpningsbegjæringens systematikk og tilsvarets systematikk forholdsvis forskjellige. I bemerkningene gis det en anvisning på hvordan kommisjonen bør strukturere saken. Påtalemyndigheten skal ikke ha noen bastante synspunkter på hvilken rekkefølge de forskjellige temaene bør behandles i. Men uansett håper påtalemyndigheten at kommisjonen først vil ta stilling til spørsmålet om rettskraftvirkninger av tidligere avslag. Det anses for øvrig som mest naturlig å vurdere om vilkårene i § 391 nr. 3 foreligger, før man drøfter en eventuell gjenåpning med hjemmel i den såkalte «sikkerhetsventil-bestemmelsen» i § 392 annet ledd.

Avslutningsvis minnes det om at dersom kommisjonen skulle beslutte gjenåpning, er det ensbetydende med at Torgersen frifinnes siden han er død. Det følger av straffeprosessloven § 400 femte ledd. En eventuell beslutning om gjenåpning er således ikke en beslutning om at en domstol på nytt skal prøve sakens bevis.

Stein Vale

Kopi: Advokat Cato Schiøtz, per e-post (cato.schiøtz@glittertind.no)
Riksadvokaten